

Milliyetçiler ve Millî Tarih Bilinci Sorunu

Her devlet modelinin kendine özgü bir tarih yazımı ve tarih politikası vardır. Tarih, devletlerin ve rejimlerin kendi meşruiyetlerini sağlamak ve toplum nezdinde kabul edilebilmek yani rıza üretebilmek için zorunlu bir bilgi alanıdır. İmparatorluklar döneminde toplumların/milletlerin değil hanedanların, sultanların tarihi yazılırdı. Toplumla, sistemi tahkim edici dinî bir tarih anlatılırdı. Toplumlar “kendi” geçmişlerini bilmezlerdi.

Modern dönemde, sadece sultanların ve peygamberlerin değil, toplumların da tarihi yazılmaya başlandı. Modern milletlerin teşekkülü ile birlikte millet merkezli millî tarih yazımı egemen oldu. Okullarda da öğrencilere millî bilinci vermek için millî tarih öğretilmeye başlandı. Toplumların sınırlarını ise dil belirledi. Aynı dile mensup toplumlar yani milletler millî tarihi bir bilinç düzeyinde öğrenmeye başladı. Millet olma ve millî tarih arasında güçlü bir bağ kuruldu.

“Dili dilime, dini dinime uyan” yani aynı kültüre mensup toplum “millet” olarak tesmiye edildi. Artık milletin tarihi öğretilmeye başlandı ve bu bilince sahip olmak “millî bilinç” olarak tanımlandı. Millî bilinç sadece millet olmuş toplumlarda söz konusudur. Her tarih türünde olduğu gibi, millî tarihin de kahramanları, hainleri, kötülere, iyileri, faydalıları ve zararlıları vardır. Çünkü insanın yaşadığı her şey toplumda olur biter.

İnsan hayatında her şey “öteki” ile anlam kazanır. Bu açıdan “öteki” günümüzdeki yaygın kullanımıyla hep olumsuz bir işlev görmez. Ötekini yok etmeye çalışmak, insanı anlamamak demektir. Ötekini yok etmek, kendini yok etmek demektir. Çünkü “ben” ancak ötekiyle birlikte var olabilir. Boş uzayda “ben”i tanımlamam için ötekine ihtiyaç duyarım, eğer bir “öteki” bulamazsam ben de var olamam. Boş uzay derken dahi “ben ve boş uzay” olarak ayırım yapar, boş uzayı ötekileştiririm. Aksi halde o yargı var olamaz. Yani öteki, çoğu zaman toplumda olumlu bir işlev görür. Cennet-cehennem, şeytan-melek, iyi-kötü, sıcak-soğuk, faydalı-zararlı gibi. Bunlardan birinin olmaması durumunda diğerinin de olmayacağı açıktır. Bireysel ve kolektif kimlik, öteki ile var olur. Aksi durumda varlık kendini tanımlayamaz.

Milletin ve milliyetçiliğin de ötekisi vardır ki kendi kimliğini tanımlayabilsin. Aksi takdirde var olamaz.

Milliyetçi; vatanını, milletini seven kişi değildir. Onun çok ötesinde bir anlamı vardır. Milliyetçi, toplumun “millet” olarak varlığını korumak, devleti “millî devlet” formunda oluşturmak, korumak, geliştirmek isteyendir. Çok kültürlülük ve çok dinlilik ile övünen bir imparatorluk içinde milliyetçi olamazsınız. İnsan memleketini sever ama o memleketin sınırları, kendi köyünün sınırlarıdır. Belki komşu köyleri de buna dahil edebilir. Ötesine gitmez. Milliyetçinin köyü ise bütün vatandır.

Millî devletler kolay kurulmadı. Yüzyıllar boyunca Avrupa’da toplumlar birbirleriyle savaştı. Sanayileşme gerçekleşti. Teknoloji gelişti. Aydınlanma yaşadı. Neticede toplumlar altüst oldu. Modern millet böyle inşa olundu. Bu sebeple “millet”in hikâyesi çok karmaşık olgular bütünüdür. Bu süreçlerin hangisinden geçtik? Yaşadığımız bu süreçler kadar milletiz.

Bizim bir imparatorluğumuz vardı, o yıkılmasın diye en son biz milliyetçilik yaptık. Yani “biz Türk’üz” dedik, “biz bir milletiz” dedik. Avrupa’nın geçtiği sosyo-ekonomik ve politik süreçlerin üzerinden atlayarak millet olmaya başladık veya çalıştık. Osmanlı İmparatorluğu’nun Balkanlar’ından, Ortadoğu’sundan, Afrika’sından millî devletler doğarken,

milliyetçilik hareketleri başlarken imparatorluğun sahibi Türkler henüz milliyetçi olmaya başlamamıştı. Başladığında, zaten yok olma sürecindeydik. 93 Türk-Rus Harbi'nin ve 1897 Yunan Harbi'nin sonucunda Türklük hissiyatı belirginleşmeye başladı. Balkan Savaşları ile de aydınlarımız milliyetçi örgütlenmeye girişti. Böylece farklılığımızı hissetmeye başladık. Dikkat edin, milliyetçi olduk demiyorum. Bizde milliyetçilik altyapısı zayıf da olsa somut biçimde Cumhuriyet ve Türkiye ile başladı. Bunda da başarıya ulaştığımız söylenemez.

Bugün milliyetçilerin bir zayıflığı söz konusudur. Türk milliyetçiliğinin bir sonucu olan millî devletimiz Türkiye Cumhuriyeti ve tarihi ile sorunlu azımsanmayacak bir milliyetçi aydın grubun varlığı söz konusudur. Bu aydın grubu Osmanlı'daki reform hareketlerine ve uygulamalarına, Osmanlı Devleti'nin çöküşünün kaynağı olarak gördüğü için şiddetle karşıdır. Eleştirinin nesnesi Osmanlı padişahları veya devleti değildir; padişahın yok sayıldığı, görünmez kılındığı ama aydınların ve devlet adamlarının hedef alındığı reformculardır. Bu modernleşme (veya Batılılaşma dersek daha somut olur) karşıtları Cumhuriyet eleştirisini de bu minvalde kurgular ancak eleştirinin nesnesi nettir. Atatürk, (millî/ulus) devlet, Cumhuriyet rejimi eleştirinin doğrudan muhatabıdır.

Millî devlete, Cumhuriyet'e, Atatürk'e genel olarak İslamcılar karşıdır çünkü onun siyasi devlet modeli "İslam devleti"dir ve millî devlet ve kimlik karşıtlığına oturur. Marksistler karşıdır çünkü bu, onların toplum ve devlet modeline aykırıdır. Bizim "Türk-iyeli" liberaller de karşıdır çünkü bu, dünya vatandaşlığı, çoğulculuk, çok kültürcülük ideolojisine aykırıdır. Bütün bunların yanında Türk milliyetçilerinin Türk ulus devletine, Cumhuriyet'ine, Atatürk'e karşıtlığının izahı zordur. Zordur çünkü Türk milliyetçileri, Türk milliyetçiliğinin en büyük projesi olan Türkiye Cumhuriyeti'ni kurdu. Kurulurken de sadece Avrupa ve Ortadoğu'daki Türk olmayan iç ve dış güçlerle savaştı. Aynı zamanda işgal altındaki ülkeyi iç savaşa sürükleyen ve millî istiklali engellemeye çalışan padişaha, İstanbul hükümetlerine, aydınlarına, ulemasına karşı da savaştı.

Milliyetçiliğin bir sonucu olan millî istiklale karşı çıkanlar, aynı zamanda millete, milliyetçiliğe, millî devlete de karşı olanlardır. Mesela, bir Türk milliyetçisi, Sultan Vahdettin'e, Kuvay-ı Milliye'ye karşı Kuvay-ı İnzibatiye'yi (Halifelik Ordusu) kuran ve bütün iktidarları boyunca Millî Mücadele ile savaştan Damat Ferit Paşa'ya, kendisine mirimiranlık (sivil paşalık) verilen Ahmet Anzavur'a, Mustafa Sabri'yle birlikte, Padişah Vahdettin'in onayıyla Atatürk ve silah arkadaşlarının öldürülmelerinin "dinen caiz" olduğunu belirten fetvayı çıkaran Şeyhülislam Dürrizade Abdullah'a millî tarih içinde olumlu bir işlev biçemez. Bu demek değildir ki millî tarih yazımından çıkarılsın. Hayır, bilimsel tarihte her birinin tarihteki yeri ortaya konulur. Ama okullardaki tarih eğitiminde bu aktörlere olumlu bir işlev biçilemez.

Gökalp, iki tarih arasındaki farkı şöyle izah eder: Bilimsel tarih, olayları olduğu gibi görmeye çalışır. Bunun için belgeleri tetkik eder, vesikaları abidelerle kontrol eder. Bu da yetmez, her olayın sebebini arar, izahını yapmaya çalışır. Millî tarihin gayesiyse sırf pedagojiktir. Çocuklara kendi vatanlarını sevdirmek, milletlerini en muhterem bir millet tanıtmak için en iyi vasıta, onlara atalarının faziletlerini, kahramanlıklarını, milletin şanlı, şerefli sergüzeştlerini öğretmektir. Çocuklara istikbal için verilecek mefkûre, tarih vasıtasıyla daha iyi telkin edilebilir.¹

¹ Ziya Gökalp, Makaleler VII: (Küçük Mecmua'daki Yazılar), Haz. M. Abdülhalük Çay, Ankara: Kültür Bakanlığı, 1982, s.195-196

Cumhuriyet'in yüzüncü yılını kutlamayan ideoloji mensupları Atatürk'ü sevmez, Cumhuriyet'ten nefret eder. Millî devleti parçalamak, zayıflatmak için gayret ederken millî tarihimizin bu "ötekiler"ine sahip çıkar. Kahramanların hain, hainlerin kahraman olduğu bir tarih yazmak için hükümetin de desteği ile yoğun bir çalışma yürütülürken, "Derin Tarih"ler finanse edilirken, okullara isimleri verilirken amaç, hainlerin kahraman olduğu bir tarihin yazımıdır. Atatürk ismi her yerden silinirken, görünürlükten çıkarılmaya çalışılırken amaç, bir "millet" olgusunu güçlendirmek değil, zayıflatmak; millî tarih değil, çok kültürlü bir tarihtir. Millî tarihin kahramanlarını hain, hainlerini kahraman yapan bir milliyetçinin, her şeyi nefret üzerine kuran bir İslamcıdan farkı yoktur.

Milliyetçilerin ana karakteri bu değildir ama azımsanmayacak bir grup buna dahildir.

Unutmamak lazım, Türkiye Cumhuriyeti, Türk milliyetçilerinin en büyük projesidir. Onu savunmak, eksiklerini gidermek, geliştirmek Türk milliyetçilerine düşer. Türk milliyetçileri Cumhuriyet'in hiçbir unsuruna düşman olamaz. Türk milletinin ötekisi; Türk kimliğine, Cumhuriyet'ine, Atatürk'e karşı olan her şeydir. Bir millî tarih yaratıyorsanız bu millî tarihin de hainleri vardır, ötekileri vardır, dostları vardır.

*

Bu yazı, bir Türk milliyetçisinin, üstelik "ölkücü" bir Türk milliyetçisinin, sosyal medyada Vahdettin'e rahmet dilemesi üzerine yazıldı. Vahdettin'e rahmet dilemek, onu övmek Osmanlı ile barışmak anlamına gelmez. Bir Türk milliyetçisi için Osmanlı ve Türkiye iki farklı toplum veya millet ve tarih değildir. Zaten bu geleneği bozarsa millet olma vasfını kaybeder. O yüzden bu konunun tartışılması bile şuaursuzluktur.

Peki, tarihteki herkesi sevmek zorunda mıyız?

Biz Türk milliyetçisiyiz; tarihi ne hanedan, ne sınıf, ne soy üzerine alırız. Adı üzerinde, millî tarih olarak değerlendiririz; millî kimliğe zararlı olanları ve faydalı olanları ayırt ederiz. Zararlı olanları dışlamayız ama millî tarihte millete verdiği zarara göre "öteki"leştiririz.

Vahdettin'e rahmet dilemek, hayırla yâd etmek, millî tarihe aykırı bir tutum olur. Bugün savunduğumuz millî tarihin, millî devletin ve millî kimliğin ortaya çıkış koşulları ona rağmen gerçekleştirilmiştir. Ülkenin işgal edilmesini onaylamış, saltanatını korumak için Millî Mücadele'yi yürütenleri hain ilan etmiştir. Böyle bir kişinin hayırla anılması "milliyetçiyim" diyenleri sadece sözde milliyetçi yapar.

Bu zihniyet tipik bir İslamcı zihniyettir. Bütün bu saydıklarımız bakımından Cumhuriyet'e düşman zihniyete sahip bir milliyetçi olamaz, bu tutum en azından mantıklı değildir. Çünkü milliyetçilik, Cumhuriyet ile birlikte ete kemiğe bürünmüştür. Türk milliyetçilerinin en büyük eseri Türkiye Cumhuriyeti Devleti'dir. Türkiye Cumhuriyeti devletinin değerlerine, ilkelerine, kurucu iradesine saygı göstermeyen, kahramanlarını kahraman, hainlerini hain bilmeyenlerin milliyetçiliği de sözdedir.

En ilginç, devleti kutsayan zihniyetin, devletin öğrettiği tarihi "resmî tarih" diye reddetmesi ve güya resmî tarihi reddedeceğim diye devletin (bir zamanlar) öğrettiği tarihe karşı gelmesidir.²

² AKP'yi doğrudan savunamayan bu zihniyet "devlet"i bir kılıf olarak da kullanır ve AKP'yi savunur. Çünkü devlet deyince akan sular durur. Devlet, bir milliyetçinin AKP'yi savunmasında bilişsel çelişkinin giderilmesi gibi bir işlev görür.

İkbal Vurucu, "Milliyetçiler ve Millî Tarih Bilinci Sorunu"

<https://www.fikirtepedi.com/tarih/milliyetçiler-ve-milli-tarih-bilinci-sorunu/>

(Yayın Tarihi: 5 Haziran 2024).